

Політика і державне управління: Тези доповідей 70-ї підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; [Упоряд. : М. Токар, К. Червеняк ; Відп. за вип. : Б. Досяк] ; ДВНЗ «Ужгор. нац. ун-т» ; Каф. політол. і держ. управ. – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2016. – 136 с.

У збірнику наукових тез подано матеріали доповідей на щорічній підсумковій загальноуніверситетській конференції, яка презентує наукові інтереси викладачів та співробітників кафедри політології і державного управління УжНУ.

Тематика доповідей розділена на три «сектори» й розкриває проблеми історії, теорії та практики політичної науки, геополітики й міжнародних відносин, а також світових інституційних, етнічних, регіональних політичних процесів.

Видання розраховане на широкий загал читачів.

Упорядники:

Маріан Токар і Кристина Червеняк

Відповідальний за випуск:

Богдан Досяк

*Рекомендовано до друку
Вченою радою факультету суспільних наук
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(Протокол № 7 від 11 березня 2016 р.)*

Передмова

Токар М.Ю. Наукові інтереси в ювілейну добу _____ 7

Сектор А: ІСТОРІЯ І ТЕОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

- Вегеш І.М.* Політичні цінності в структурі суспільства
споживання _____ 8
- Буркало В.В.* Свідомість миру як засіб подолання війни _____ 12
- Сурніна-Далекорей О.А.* Вплив глобалізації на розвиток
порівняльної політології _____ 17
- Дорошевич Р.М.* Основні підходи до визначення категорії
«політична культура» _____ 22
- Вегеш М.М.* Збігнев Бжезінський про геополітичні
пріоритети України: еволюція оцінок _____ 26
- Петрінко В.С.* Геополітика «керованого хаосу»
як технологія контролю над простором _____ 31
- Червеняк К.Т.* Політизація етнічності: фактор
етнополітичного конфлікту чи стабільності? _____ 38
- Басараб В.І.* Передумови становлення української
державності за працею А. Шептицького
«Ідеалом нашого національного життя» _____ 41

Сектор Б: СВІТОВІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ

- Гиря В.І.* Консолідація сил міжнародного співтовариства
навколо терористичної загрози _____ 45
- Стряпко І.О.* Вплив міграційної кризи ЄС на діяльність
праворадикальних партій Німеччини _____ 50

<i>Клишківська А.Ю.</i> Децентралізація публічного управління в Словаччині та Чехії в контексті постсоціалістичної демократизації _____	56
<i>Мелегач Г.І.</i> Основні джерела формування регіональних еліт у С.ловацькій Республіці _____	61
<i>Кічера Н.М.</i> Особливості етнополітики країн Центральної та Південно-Східної Європи в контексті розгляду русинської проблематики _____	65
<i>Зан М.П.</i> Особливості функціонування місцевого рівня етнополітичного менеджменту Угорщини: досвід для України _____	69
<i>Сорока М.О.</i> Особливості парламентських виборів 2014 року в Угорщині _____	74
<i>Барчій І.М.</i> Інституційний рівень здійснення безпекової політики Румунії _____	80
<i>Остапець Ю.О.</i> Особливості еволюції партійних систем у перехідних суспільствах: досвід Румунії та України _____	85
<i>Марадик Н.В.</i> Особливості лібералізації недемократичних політичних режимів у країнах Вишеградської четвірки: досвід для України _____	89
<i>Попадюк Н.І.</i> Роль державних службовців у трансформаційних процесах в Україні та країнах Центрально-Східної Європи _____	92

Сектор В: ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ Й ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ В УКРАЇНІ

<i>Гайданка Є.І.</i> Динаміка політичного режиму в Україні (кінець 2013 – початок 2016 рр.) _____	96
<i>Шелемба М.М.</i> Політологічний аналіз партійної системи України після парламентських виборів 2014 року _____	100
<i>Лендьел М.О.</i> Внутрішні та зовнішні фактори міграції з України у 2014–2015 роках _____	103

<i>Марина В.В.</i> Етнополітичний фактор у контексті державотворення України _____	109
<i>Асланов С.А.</i> Етнополітичний конфлікт (гібридна війна на Сході України) як наслідок регіональної етнонаціональної політики _____	116
<i>Колодій М.М.</i> Компетенції органів місцевого самоврядування у забезпеченні гендерної рівності в Україні _____	121
<i>Токар М.Ю.</i> Актуальні проблеми регіональної політичної ідентичності громадян Західної України (приклад Закарпаття) _____	125
<i>Петрецький В.В.</i> Проблеми консолідації еліти Підкарпатської Русі другої половини 30-х років ХХ століття _____	130

меншин, Спільну комісію уряду і національних та етнічних меншин, посаду Спеціального Уповноваженого із захисту громадських прав та ряд інших установ.

В Україні з часу проголошення незалежності діяли та продовжують діяти спеціалізовані органи влади, до сфери компетенції яких входить здійснення етнополітичного менеджменту. До профільних інститутів належать Комітет ВР України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин, Комітет з питань культури та духовності, Департамент у справах релігій та національностей, уповноважений з прав людини, Урядовий уповноважений з питань етнонаціональної політики. Негативним аспектом функціонування етнополітичного менеджменту в Україні є часта зміна відповідальних інститутів, що впливає на ефективність даної сфери.

Аналізуючи етнополітичний статус русинів у розглянутих країнах, потрібно дослідити зміст документів, які стосуються регулювання сфери питань, пов'язаних з меншинами, тобто офіційних, у тому числі нормативно-правових актів, а також ратифікованих ними міжнародних документів, що стосуються етнонаціональної та етнополітичної проблематики. Крім того, важливим елементом етнополітики будь-якої держави є її ефективне інституційне забезпечення. Органи та установи, які відповідають за забезпечення захисту прав та потреб меншин є необхідними в системі державної влади. До їх компетенції входить виконання не лише постійного моніторингу за дотриманням прав меншин, але й вивчення та оцінка етнополітичної ситуації, відповідно співпраця з дотичними інститутами та науковими установами з метою розробки рекомендацій для покращення етнополітичної ситуації в країні, з метою забезпечення міжетнічного діалогу та попередження міжетнічних конфліктів. Відповідно до проведеного аналізу, русинська меншина користується рівними правами з іншими меншинами в Словаччині та Сербії, лемки в Польщі згідно законодавства є етнічною меншиною і володіють досить широким набором прав. В Україні русини є етнографічною групою українського народу.

1. Закон України «Про національні меншини в Україні». Закон від 25.06.1992 № 2494-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>
2. Constitution of the Republic of Serbia [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.srbija.gov.rs/cinjenice_o_srbiji/ustav.php
3. Constitution of the Slovak Republic [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slovensko.com/docs/const/const2.htm>
4. Minority Policy in Serbia – Fostering Integration. Analysis and Recommendations for Improving Minority Policy and Integration Process in the Republic of Serbia. – Belgrade, 2014. – 56 p. – P. 31.
5. Správa o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2013. Úrad splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny, Úrad vlády SR, 2014. – 67s. – S. 14.
6. Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym w języku ukraińskim [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.msw.gov.pl/download/1/2343/ukrainski.pdf>

*ЗАН Михайло Петрович,
доцент, кандидат історичних наук*

УДК 323.1(439+477)

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЦЕВОГО РІВНЯ ЕТНОПОЛІТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ УГОРЩИНИ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Ключові слова: Угорщина, етнонаціональна політика, етнополітичний менеджмент, національні меншини, місцеві органи самоврядування.

Інституційне забезпечення етнонаціональної політики та створення дієвої моделі етнополітичного менеджменту – одне з

важливих завдань для сучасних країн Центрально-Східної Європи. Відзначимо, що саме Угорщина в умовах демократичного транзитиву одна з перших розпочала реформи, які принесли позитивні результати для представників національних меншин. Відтак вітчизняні фахівці в галузі етнополітики вважають її країною, яка проводить «найліберальнішу етнонаціональну політику» та «є однією із взірцевих країн щодо забезпечення прав національних меншин» у регіоні [3, с. 90].

Ще в 1993 році Угорщина прийняла закон «Про права національних та етнічних меншин», який концептуально визначив правовий статус корінних національних меншин держави. Головними критеріями для нього є: 1) проживання предків меншини на території Угорщини впродовж останніх 100 років; 2) громадянство держави; 3) специфічна мовно-культурна ідентичність громади. Визнавши офіційний перелік із тринадцяти національних меншин угорське законодавство передбачає його перспективне розширення [5].

Принагідно зауважимо, що за результатами останнього перепису населення Угорщини, який був проведений 1 жовтня 2011 року, чисельність населення країни складає 9 937 628 чол., серед яких переважну більшість – 9 168 893 чол. (92,3%) становлять представники угорського етносу. Серед тринадцяти визнаних законодавством національних меншин представлені наступні: роми – 315 583 чол. (3,16%), німці – 185 696 чол. (1,86%), румуни – 35 641 чол. (0,35%), словаки – 35 208 чол. (0,35%), хорвати – 26 774 чол. (0,26%), серби – 10 038 чол. (0,1%), українці – 7 396 чол. (0,07%), поляки – 7 001 чол. (0,07%), болгари – 6 272 чол. (0,06%), греки – 4 642 чол. (0,04%), русини – 3 882 чол. (0,04%), вірмени – 3 571 чол. (0,03%), словенці – 2 820 чол. (0,02%) [7, с. 21]. Крім корінних національних меншин Угорщини перепис населення зафіксував і досить чисельні громади росіян (13 337 чол.), китайців (6 770 чол.), арабів (5 461 чол.) та в'єтнамців (3 500 чол.) [4]. Зауважимо, що впродовж останнього часу на тлі депопуляційних процесів усередині країни та позитивного імміграційного сальдо чисельність представників національних меншин і мігрантських груп в Угорщині має тенденцію до зростання.

У порівнянні з сусідньою Румунією, яка вже з 1990-х років практикує парламентську модель представництва національних меншин, Угорщина вдало імплементує так звану самоврядну модель представництва етнічних громад на загальнодержавному та місцевому рівнях. Зокрема на загальнонаціональному рівні органи державного самоврядування є дієвою ланкою для вдалої реалізації національно-культурної автономії меншин. Насамперед це стосується проблем захисту прав меншин у взаємодії з органами виконавчої та законодавчої влади. Національні органи самоврядування меншин мають відповідні консультативні функції під час підготовки законопроектів, що стосуються освітніх проблем та збереження культурної спадщини. Вже з квітня 2014 року керівники тринадцяти національних отримали статус речників від меншин із правом голосу на засіданнях депутатських комісій у парламенті Угорщини.

Створення місцевих органів самоврядування національних меншин законодавство Угорщини передбачає двома шляхами. Перший (прямий) полягає у створенні муніципальної ради меншини, якщо понад 50% від її обраного складу є представниками конкретної етнічної групи. Таким правом користуються насамперед добре організовані німецька та хорватська громади країни. Другий (опосередкований) варіант передбачає створення окремого органу самоврядування меншини, якщо до складу муніципалітету обрано понад 30% представників від певної міноритарної громади [10].

Місцеві органи самоврядування меншин мають дорадчі повноваження. В першу чергу вони стосуються проблем освіти, засобів масової інформації, застосування рідної мови тощо. Тобто можуть створювати й опікувати школи, бібліотеки, музеї, театри тощо. Місцеві органи самоврядування меншин мають специфічне право вето щодо постанов, які можуть бути винесеними місцевими муніципалітетами з питань національної освіти та культури. Право вето стосується й призначення керівників національних освітніх установ та культурних закладів [9, р. 19].

Відзначимо, що чітке нормативно-правове забезпечення місцевого рівня етнополітичного менеджменту Угорщини логічно спричинило ефект збільшення участі національних меншин у

місцевих виборах, а відтак і формування відповідних органів самоврядування на місцях. Це засвідчують чисельні показники зростання сформованих місцевих органів самоврядування меншин упродовж електоральних циклів 1994–2014 років. Найбільш динамічно цей процес відбувається в середовищі чисельної ромської етнічної меншини Угорщини. Якщо в 1994–1995 роках вони сформували лише 477 органів самоврядування, то в 1998 році – вже 768, в 2002 року – 999, в 2006 році – 1118, в 2010 році – 1 248, а в 2014 році – 1 197 [6, s. 140; 9, p. 10]. У прикордонному регіоні з Україною, зокрема в області Саболч-Сатмар-Берег (м. Ніредьгаза), найбільше органів місцевого національного самоврядування сформували саме представники ромської громади [1]. Серед громадсько-політично активних меншин також можна назвати німців, хорватів, словаків, сербів та румунів.

Прикметно, що в 1994 році, як єдиний виняток із числа всіх тринадцяти корінних меншин Угорщини, правом на створення національного органу самоврядування не скористалася українська національна меншина. Натомість виникла перша русинська самоврядна громада в селі Мучонь (область Боршод-Абауй-Земплен на північному сході країни, біля кордону зі Словаччиною). За сприяння колишнього голови Організації русинів Угорщини Габрієла Гаттінгера-Клебашко згодом було створено інші самоорганізовані русинські структури в північно-східній частині Угорщини [2, с. 654].

Принагідно зауважимо, що державні органи самоврядування національних меншин забезпечуються відповідним фінансуванням з боку держави. Зокрема на місцевих виборах у квітні 2014 року організації меншин на передвиборчу кампанію отримали 298,5 млн. форинтів (954 тис. євро). Державна виборча комісія ухвалила, що третина суми має бути розподілена порівну між тринадцятьма органами самоврядування національних меншин, в той час як решта повинна бути розподілена пропорційно кількості зареєстрованих виборців у кожному списку організації національної меншини. Відтак ромське самоврядування отримало основну частину фінансування – біля 101 млн. форинтів, в той час як найменшу суму (8,4 млн.) отримала болгарська меншина [8].

На наш погляд, проаналізована вище модель функціонування місцевого рівня етнополітичного менеджменту Угорщини з відповідними модифікаціями могла б бути застосованою й у вітчизняній етнополітичній практиці. Ситуація актуалізується й реалізацією законодавства щодо децентралізації влади в Україні. Об'єднані громади в місцях компактного проживання національних меншин потребуватимуть зацікавлених і відповідальних лідерів, які захищатимуть власне право на реалізацію національно-культурної автономії. Відтак формування прямих (із домінуванням меншини) або опосередкованих (етнічно змішаних) щодо офіційних муніципалітетів структур місцевого самоврядування сприятиме контролю за використанням фінансових ресурсів у регіонах із поліетнічним складом населення. В свою чергу пропорційно-представницька модель місцевої демократії сприятиме нівелюванню конфліктів на міжнаціональному ґрунті.

Використані джерела:

1. Кіш Є. Міжнародно-правовий вимір захисту прав національних меншин / Єва Кіш // Закордонне українство: утвердження української присутності у світі. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 14–15 травня 2008 року. – Ужгород : Ліра, 2008. – С. 313–322.
2. Магочій П.Р. Русинське меншинове самоуправління (Русинське меньшинове самоуправление) / Павло Роберт Магочій // Енциклопедія історії та культури карпатських русинів [текст] / уклад. : Павло-Роберт Магочій, Іван Поп ; заг. ред. Павла-Роберта Магочія ; пер. з англ. Надії Кушко ; ред. укр. видання Валерій Падяк ; карти Павла-Роберта Магочія ; вип. ред. Лариса Ільченко. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2010. – С. 653–654.
3. Правові засади державної етнополітичної політики в Україні: Монографія / Кресіна І.О., Лойко Л.І., Стойко О.М., Явір В.А., Вітман К.М., Кіссе А.І., Асланов С.А., Грицяк Д.І., Голденштейн К.О. / За заг. ред. І.О. Кресіної. – К. : Логос, 2011. – 400 с.
4. 1.1. tábla. A nemzetiségi népszerűség száma, 2011 [Електронний ресурс] // Sajtótájékoztató. – 2013. – március 28. – О. 5. – Режим доступу : http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_sajto_20130328.pdf

5. 1993. évi LXXVII. törvény a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól [Електронний ресурс] / Niamh Watsh. – Режим доступу : <http://www.nemzetisegek.hu/dokumentumok/kisebbsegotveny/kisebbstorvmagyar2006.pdf>
6. Dobos B. Národnosné menšiny na Maďarsku po roku 1989 / Balázs Dobos // Neznámy sused : Dvadsad' rokov Maďarska (1990–2010). – Budapest – Bratislava : Terra Cognita Alapítvány – Vydavateľstvo Talentum, 2011. – S. 128–144.
7. Központi Statisztikai Hivatal. 2011. Évi népszámlálás. 3. Országos adatok. – Budapest, 2013. – 276 o.
8. State awards minority self-governments HUF 300 million campaign financing [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.politics.hu/20140311/state-awards-minority-self-governments-huf-300-million-campaign-financing/>
9. The Hungarian Minority Self-Government System as a Means of Increasing Romani Political Participation. National Democratic Institute Assessment Report September / October 2006. – 31 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osce.org/odihr/25974?download=true>
10. Watsh N. Minority Self-Government in Hungary: Legislation and Practice [Електронний ресурс] / Niamh Watsh. – Режим доступу : <http://www.ecmi.de/fileadmin/doc/JEMIE04Walsh30-07-01.pdf>

*СОРОКА Марина Олександрівна,
старший викладач*

УДК 324 (439) "2014"

ОСОБЛИВОСТІ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ 2014 РОКУ В УГОРЩИНІ

Ключові слова: парламентські вибори, Угорщина, особливості виборчої кампанії, партійна пропаганда.

Парламентська виборча кампанія 2014 року в Угорщині мала низку особливостей.

По-перше, у парламентських виборах 2014 року взяло участь у голосуванні – 8,241,562 виборців, активність становила 61,7%

виборців, що на 3% нижче, ніж рівень участі у виборах 2010 року. Зауважимо, що це найнижчий рівень участі громадян у виборах до Державних Зборів з 1998 року, тоді явка складала 56,2%.

Співставляючи явку виборців по всіх регіонах країни, з'ясувалося, що зменшення частки тих, хто прийшов на вибори, стало загальнодержавним явищем, не було жодного округу, де цей показник збільшився у порівнянні з аналогічними даними виборів 2010 року. Аналіз результатів статистичних даних виявив, що найбільшу активність виявили мешканці Будапешту, де рівень участі був значно вищим ніж в середньому по країні, досягнувши майже 70%. Також ситуація спостерігалася і на попередніх виборах.

Найнижча виборча активність у парламентських виборах була в окрузі Хайду-Біхар – 56%. На північному заході країни (Дьор-Мошон-Шопрон, Ваш, Веспрем, Зала) виборці були трохи активніші, ніж в середньому по країні, явка складала 62–64%. В той же час у східній частині країни (Боршод-Обоуй-Земплен, Бейкеш, Яс-Нодькун-Солнок і Хайду Біхар) тільки 57–59% виборців взяли участь у голосуванні.

По-друге, у порівнянні з парламентськими виборами 2006 та 2010 років значно збільшилася кількість виборців, що голосували на закордонних виборчих дільницях - з 6–8 тисяч на попередніх виборах до 24 тисяч у 2014 році. Найбільша кількість громадян Угорщини, які голосували за межами держави, виявилася у Лондоні (4435 виборців) та у Німеччині (3700 виборців). Хоча кількість тих, що голосували за кордоном і збільшилася майже в три-чотири рази у порівнянні з минулими роками, проте їх частка була не значною у загальнодержавному волевиявленні і не могла суттєво вплинути на кінцеві результати виборів.

Таблиця 1.

Динаміка виборчої активності в у місцевих і парламентських виборах Угорщини 1990–2014 рр.

Роки проведення	1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014
Місцеві вибори	40,2%	43,4%	45,7%	51,1%	53,1%	46,6%	44,2%
Парламентські вибори	65,1%	68,9%	56,2%	70,5%	67,8%	64,3%	61,2%